

Quisling og Terboven

Reiermark har lest for fort

Ap
13/12-95

Av Odd V. Aspheim, Oslo

Grunnet utenlandsopphold er jeg først med ukers forsinkelse blitt oppmerksom på Lars Reiermarks mishagsyttringer i Aftenposten 11.11. i anledning av min kronikk av 31.10., «Quislings forspilte sjanse». Reiermark må ha lest altfor hastig. Han underforstår teksten slik at Quisling under møtet med Hitler i januar 1944 omsider skulle hatt muligheten til å virkeliggjøre både en fredsslutning med Tyskland og en selvstendig regjering. Intet steds i kronikken blir dette hevdet.

Sjansene under de omstendigheter som der utredes nærmere, besto utelukkende i justeringer i det tyske styret i Norge og av visse sider ved dets politikk. Herunder respekt fra Reichskommissariat for det løftet om norsk selvstendighet *etter* Tysklands seier som Hitler selv hadde gitt. Selvsagt var Hitler like lite da som før innstilt på endringer som ville svekket de tyske *militære* interesser i Norge. Noe slikt lå heller ikke lå innenfor Quislings mål. Selv ved den suverene status han tilstrebet, var det hans forutsetning av Wehrmacht for verdenskrigens varighet skulle ha operasjonsfrihet i Norge. «Tysklands seier er Norges seier», het det jo i Quislings språk.

At det på denne tiden også kunne spøke for Reichskommissær Terboven personlig, er ikke så urimelig, på bakgrunn av situasjonen og nye opplysninger fra Goebbels' dagbok. Det er her av interesse at Martin Bormann straks sendte sitt notat om samtalen Hitler-Quisling til Reichsführer SS Himmler,

som selv nylig hadde gått inn for å droppe Terboven. Dessverre foreligger bare Bormanns følgebrev i dag. Om selve referatet skulle dukke opp, ville vi få full beskjed om drøftelsene på dette punkt, og om hva Hitler konkret foreslo seg med det Goebbels kalte «Weiterungen» – ubehagelige følger – for Terboven.

Hvorvidt Hagelin ved en deltagelse i konferansen kunne oppnådd mer, må jo bare bli spekulasjoner. Men som eksempel på hva Quislings handlekraftige innenriksminister var i stand til, kan nevnes at han på samme tid rettet direkte til Reichskanzlei en personlig klage på Terbovens juridiske rådgiver Rudolf Schiedermaier, med den følge at Dr. Lammers tildelte Schiedermaier en stram korreks, og at Terboven måtte sende sin medarbeider til fronten.

Om Quislings intensjoner med en tysk-norsk fredsslutning vet visst Reiermark like lite som de fleste. Baktanken var ikke bare egen og partiets legitimasjon. Opphevelsen av den krigstilstand tyskerne ofte påberopte seg, ville også bety at okkupasjonsmakten mistet en rekke av sine rettigheter i Norge. Dette forutsettes uttrykkelig i Quislings brev til Lammers 2.8.1941, i passasjer som aktoratet luket bort ved presentasjonen under Quisling-saken i 1945. Heller ikke senere historikere eller biografer har oppdaget disse. Men nettopp derfor ble Quislings fredskrav motarbeidet av tyskerne, særlig av Wehrmacht.

Hvor har Reiermark det fra at det er «en gammel historie» jeg serverer? Det er jo en *hell annen* historie fra Rastenburg-møtet som er mett av dage; misforståelsen om «Quislings tre divisjoner til Hitler». Diskusjonene ved samme anledning om Terboven og Reichskommissariat er derimot *ikke* berørt av historikere, før Øystein Sørensen i «Hitler eller Quisling» 1989. Heller ikke i de mange NS-historikker spiller Rastenburg-drøftelsene den rolle Reiermark påstår. Det gjør derimot Quislings *siste besøk* hos Hitler, nøyaktig ett år senere, hvor han sammen med Finn Støren bl. a. ble konfrontert med ytterliggående tyske krav om gisselskyttinger i Norge. *Den* historien er visselig en gjenganger i «gamle og nye (!) NS-kretser», men ikke konferansen i Rastenburg, der Goebbels' dagbok nå fjerner den tvil som har omgitt de spredte og lite kjente norske NS-kilder.

Også andre ting i Reiermarks kritikk kunne fortjene korrekturen.